

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/120/2019
Identifikačné číslo spisu: 1408216187
Dátum vydania rozhodnutia: 27.08.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Milan Lalík
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:1408216187.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Lesné spoločenstvo majiteľov urbáru a lesnej spoločnosti Bratislava-Lamač, so sídlom v Bratislave, Heyrovského 3, IČO: 36 076 350, zastúpeného Advokátskou kanceláriou HASALA, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Drieňová 34, IČO: 47 244 224, proti žalovanej O.. P. D., bývajúcej v T., B. F. P. XX, zastúpenej JUDr. Mariánom Ševčíkom, CSc., advokátom v Bratislave, Nezábudková 22, o vypratanie nehnuteľnosti a vydanie bezdôvodného obohatenia, vedenom na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 6 C 420/2008, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 20. novembra 2018 sp. zn. 14 Co 533/2015, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 20. novembra 2018 sp. zn. 14 Co 533/2015 z r u š u j e a v e c mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava IV v poradí tretím rozsudkom z 9. júna 2015 č. k. 6 C 420/2008-368 uložil žalovanej povinnosť v lehote 30 dní vypratáť pozemok parcely registra „C“ č. XXXX - záhrady o výmere 264 m², zapísaný na LV č. XXXX pre kat. úz. A., a v lehote 15 dní zaplatiť žalobcovi sumu 2 835,36 eur s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne od 26. januára 2011 do zaplataenia; vo zvyšku žalobcu zamietol a rozhodol, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania. Konštatoval, že napriek tomu, že podľa jeho názoru u žalovanej boli splnené všetky podmienky vydržania predmetnej nehnuteľnosti, bol viazaný právnym názorom odvolacieho súdu vysloveným v jeho zrušujúcom rozhodnutí, v zmysle ktorého pri posudzovaní plynutia vydržacej lehoty žalovanej nie je možné prihliadnuť na dobromyseľnú držbu jej právnych predchodcov, ale splnenie podmienok vydržania treba u nej skúmať osobitne. Keďže medzi stranami v konaní nebolo sporné, že žalobkyňa predmetnú nehnuteľnosť nadobudla v roku 1992 a o tom, že jej držba nie je dobromyseľná, sa dozvedela z listov žalobcu z roku 1996 a 1997, súd uzavrel, že žalovaná nebola dobromyseľným držiteľom predmetnej nehnuteľnosti počas celej 10-ročnej vydržacej doby, a teda túto nehnuteľnosť nemohla vydržať. Z tohto dôvodu žalobe v časti o vypratanie predmetnej nehnuteľnosti vyhovel, ako aj v časti o vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie predmetného pozemku bez právneho dôvodu za obdobie od 16. novembra 2008 do 16. novembra 2010. Žalobu v časti o uloženie povinnosti odstrániť stromové a krovínové porasty, záhradné lampy, exteriérové dlaždice, tvárnice, oplotenie a ďalšie veci umiestnené na

pozemku zamietol pre jej neurčitosť.

2. Krajský súd v Bratislave na odvolanie žalobcu a žalovanej rozsudkom z 20. novembra 2018 sp. zn. 14 Co 533/2015 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v jeho vyhovujúcom výroku potvrdil a vo výroku o trovách konania zmenil tak, že žalobca má nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie v celom rozsahu; zároveň rozhodol, že žalobca má nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu. Uviedol, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav a napriek tomu, že prezentoval iný názor na započítanie vydržacej doby právnych predchodcov žalovanej, rozhodol vecne správne. Žalovaná nesplnila podmienky pre vydržanie predmetnej nehnuteľnosti jej dobromyseľnou držbou po dobu najmenej 10 rokov, pretože jej právni predchodcovia na ňu predmetnú nehnuteľnosť (spornú parcelu) kúpnu zmluvou z roku 1992 nepreviedli, a tak nemala právny titul na jej dobromyseľné užívanie. Vzhľadom na uvedené skutočnosti, že sa bez primeraných dôvodov (bez zachovania náležitej miery opatrnosti) spoliehala na to, že parcela jej patrí, pretože bola súčasťou oplotenia pozemku, nemôže mať právne účinky jej vydržania.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie, ktorého prípustnosť a dôvodnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. Podľa jej názoru sa odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia dostatočne nevysporiadal s dôkazmi, ktoré jasne preukazujú dobromyseľnosť držby predmetnej nehnuteľnosti žalovanou aj jej právnymi predchodcami, ktorú nikto nespochybnil, vrátane jej vytýčenia a ohradenia, ale len stroho v jednom odseku odôvodnenia uviedol, že z vykonaného dokazovania jednoznačne vyplynulo, že žalovaná nesplnila zákonné podmienky pre vydržanie spornej nehnuteľnosti dobromyseľnou držbou po dobu najmenej 10 rokov a že mala zachovať mieru opatrnosti už v čase kúpy nehnuteľnosti od jej právnych predchodcov. Zároveň poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 84/2012, od ktorého sa podľa jej názoru odvolací súd odklonil, z ktorého vyplýva, že k vydržaniu dochádza priamo zo zákona, ak boli kumulatívne splnené všetky jeho zákonné podmienky, pričom dobromyseľnosť držby treba vždy posudzovať z objektívneho hľadiska a vždy je potrebné brať do úvahy, či by aj každý iný držiteľ v obdobnej situácii pri bežnej opatrnosti, ktorú možno vzhľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od neho vyžadovať, nemal alebo nemohol mať dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec alebo právo patrí. Oprávnená držba sa nemusí nevyhnutne opierať o existujúci právny dôvod, ale stačí, ak tu bol i domnelý (putatívny) právny dôvod; v tom prípade omyl držiteľa ale musí byť vždy ospravedlniteľný. Pokiaľ odvolací súd rozhodovaný spor z tohto hľadiska neposudzoval, jeho rozhodnutie je vecne nesprávne a zároveň nepreskúmateľné. Navrhla, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej uviedol, že žalovaná v kontexte celého súdneho konania dostala odpovede na všetky podstatné skutkové a právne okolnosti danej veci, preto rozhodnutie odvolacieho súdu nemožno považovať za nepreskúmateľné. Pokiaľ ide o námietku nesprávneho právneho posúdenia veci, táto nebola vymedzená v súlade s § 431 až § 435 C.s.p., a tak nemôže byť relevantnou pre založenie prípustnosti dovolania. Túto námietku navyše považovala za nedôvodnú, pretože právni predchodcovia žalovanej spornú parcelu nikdy nevlastnili a ani na žalovanú nikdy nepreviedli, čo vyplýva z predložených dôkazov. Žalovaná pri kúpe predmetnej nehnuteľnosti nezachovala zákonom požadovanú obvyklú mieru opatrnosti, z čoho vyplýva, že nebola jej dobromyseľnou držiteľkou, a preto ju nemohla vydržať. Navrhol, aby dovolací súd dovolanie žalovanej ako procesne neprípustné odmietol.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 C.s.p.) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre to, aby uskutočnil meritórny dovolací prieskum napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej je nielen procesne prípustné, ale aj dôvodné.

6. Podľa § 420 písm. f/ C.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo

veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na neustrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov, ako napr. právnej istoty, legitímneho očakávania, legality a pod., ktoré sú obsahom právneho štátu (čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky).

8. Princípu práva na spravodlivý proces zodpovedá právo účastníka na určitú kvalitu súdneho rozhodnutia a povinnosť súdu svoje rozhodnutie riadne odôvodniť, pričom sa musí vysporiadať so všetkými relevantnými námietkami uplatnenými účastníkmi konania, a to spôsobom zodpovedajúcim miere ich závažnosti. Porušením práva na spravodlivý proces je aj stav, keď v hodnotení skutkových zistení a skutkových záverov absentuje určitá časť skutočností, ktoré vyšli v konaní najavo, eventuálne - alebo tým skôr - pokiaľ boli stranami sporu namietané, no napriek tomu ich odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil bez toho, že by dodatočným spôsobom odôvodnil ich bezvýznamnosť či irelevantnosť (4 Cdo 102/2017). Pokiaľ takto odvolací súd postupoval aj v prejednávanej veci, dopustil sa svojvôle zakázanej preň v čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a založil tým nepreskúmateľnosť ním vydaného rozhodnutia, a v dôsledku toho aj jeho protiústavnosť. Ak nie sú totiž zjavné dôvody toho-ktorého rozhodnutia, nastávajú obdobné následky ako tie, ktoré vedú k nezákonnosti a hlavne k nepresvedčivosti rozhodnutia, čo je však v rozpore nielen s požadovaným účelom súdneho konania, ale tiež aj so zásadami spravodlivého procesu; len náležité, t. j. zákonom vyžadovaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie napĺňa - ako neoddeliteľná súčasť „stanoveného postupu“ - ústavné kritériá vyplývajúce preň z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (I. ÚS 33/2012). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, 4 Cdo 34/2018, 4 Cdo 3/2019, 5 Cdo 57/2019, 8 Cdo 152/2018).

9. Dobromyseľnosť je presvedčenie nadobúdateľa, že nekoná bezprávne, keď si napríklad prisvojuje určitú vec alebo ňou disponuje (porov. § 129 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Ide teda o psychický stav, o vnútorné presvedčenie subjektu, ktoré samo osebe nemôže byť predmetom dokazovania. Predmetom dokazovania môžu byť skutočnosti vonkajšieho sveta, prostredníctvom ktorých sa vnútorné presvedčenie prejavuje navonok, teda okolnosti, z ktorých možno vyvodiť presvedčenie nadobúdateľa o dobromyseľnosti, že mu vec patrí. Okolnosťami, ktoré budú svedčiť pre záver o existencii dobromyseľnosti, budú spravidla okolnosťami týkajúcimi sa právneho dôvodu nadobudnutia a svedčiace o poctivosti nadobúdateľa. Na rozdiel od preukazovania vlastníctva nebude treba, aby preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia, riadny prechod vlastníctva, ale len okolnosti svedčiace o poctivosti nadobudnutia; v tom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby (R 45/1986). Nadobúdateľ svoju dobrú vieru nemusí ani preukazovať, lebo aj v pochybnostiach platí, že držba je oprávnená (§ 130 ods. 1 in fine Občianskeho zákonníka). Na tom, kto nadobudnutie v dobrej viere popiera, bude, aby túto domnienku vyvrátil (porov. 4 Cdo 102/2017, bod 17).

10. Pre vydržanie je rozhodujúci stav v prírode, v akom držiteľ po zákonom predpísanú minimálnu dobu 10 rokov s pozemkom nakladá ako so svojím a je so zreteľom k všetkým okolnostiam v dobrej viere, že mu tento pozemok v príslušných hraniciach určených v prírode vlastnícky patrí. Pri hodnotení významu držby podľa minulej právnej úpravy nemožno prehliadnúť, že držba na základe zákona č. 131/1982 Zb. bola všeobecne prípustná, súčasťou skutkovej podstaty vydržania však bola len obmedzene.

Nová právna úprava (zákon č. 509/1991 Zb.) držbu uskutočňovanú do 31. decembra 1991 nekvalifikuje odlišne, len ju započítava do dĺžky nevyhnutnej vydržacej doby. Pritom však účinky súhrnnej právnej skutočnosti mohli nastať najskôr 1. januára 1992. Z toho možno vyvodiť, že celá lehota nemusí uplynúť

až po jeho účinnosti, t. j. po 1. januári 1992.

11. Pre započítanie vydržacej doby treba zohľadniť aj ustanovenie § 865 ods. 3 Občianskeho zákonníka - ide o možnosť započítania vydržacej doby uplynutej pred 1. aprílom 1983 - podľa ktorého bolo možno túto dobu započítať celú (t. j. vlastnú aj predchodcom), ovšem vydržacia doba nemohla skončiť skôr, než uplynutím jedného roka po 1. apríli 1983, teda 31. marca 1984.

Ustanovenie § 868 Občianskeho zákonníka uvádza, že pokiaľ nie je ďalej stanovené inak, spravujú sa ustanoveniami tohto zákona aj právne vzťahy vzniknuté pred 1. januárom 1992. Vznik týchto právnych vzťahov, ako aj nároky z nich vzniknuté pred 1. januárom 1992 sa však posudzujú podľa doterajších predpisov. Podľa ustanovenia § 134 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka sa vlastníkom pozemku v dôsledku vydržania stane osoba, ktorá kedykoľvek po 1. januári 1992 splní podmienky stanovené citovaným ustanovením. Zo zákona teda nemožno vyvodiť, že by nebolo možné prihliadať k dobe, po ktorú mal oprávnený držiteľ a jeho predchodca pozemok v držbe pred 1. januárom 1992 tak, ako to chybne posúdil odvolací súd.

12. V prejednávanej veci odvolací súd sa pri hodnotení skutkového stavu vôbec nezaoberal vyššie uvedenými skutočnosťami namietanými aj žalovanou a dôkazmi preukazujúcimi, že držba spornej parcely žalovanou a jej právnych predchodcov bola dobromyseľná od roku 1963 a že v dôsledku toho došlo k vydržaniu tohto pozemku, resp. ak ich považoval za bezvýznamné pre meritórne rozhodnutie, ich bezvýznamnosť a irelevantnosť vôbec neodôvodnil. Žalovaná vo svojich podaniach a vydareniach (a tiež v dovolaní) poukazuje na obsah svedeckých výpovedí, z ktorých vyplýva, že predmetné nehnuteľnosti vrátane spornej parcely boli zo strany vtedajších príslušných orgánov prenechané do osobného užívania jej právnych predchodcov a boli na nich oprávnenými osobami zamerané a vytýčené ich hranice, pozdĺž ktorých neskôr jej právni predchodcovia postavili oplotenie. Z týchto výpovedí ďalej vyplýva, že právni predchodcovia v dobrej viere (dobromyseľne) a nerušene užívali predmetné nehnuteľnosti, vrátane spornej parcely ako vlastné, v presvedčení, že im patria, a takto v celosti (t. j. v hraniciach, ako boli oplotené) ich v roku 1992 predali žalovanej, ktorá sa ujala ich držby. V danom prípade v odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu absentuje zhodnotenie, či za uvedeného stavu možno držbu predmetných nehnuteľností vrátane spornej parcely právnych predchodcov žalovanej považovať za dobromyseľnú (oprávnenú), resp. prečo ju za dobromyseľnú považovať nemožno, t. j. či za takýchto okolností, za ktorých sa právni predchodcovia žalovanej ujali držby spornej parcely, možno uzavrieť, že boli dôvodne (v dobrej viere) presvedčení, že im táto sporná parcela patrí a že nekonajú bezprávne, a potom na tomto skutkovom základe právne uzavrieť, či došlo alebo nedošlo k vydržaniu, a teda k nadobudnutiu vlastníckeho práva k spornej parcele právnymi predchodcami žalovanej. Ďalej sa v konaní javí ako podstatné posúdiť, či právni predchodcovia žalovanej si vôbec boli vedomí, že časť ich pozemku - sporná parcela č. XXXX, ktorú v presvedčení, že im patrí, užívali ako vlastnú a ktorá súvislým oplotením tvorí kompaktný celok - nebola zapísaná na ich liste vlastníctva, pretože z výpovede právneho predchodcu žalovanej (predávajúceho) vyplýva, že mali záujem predať celú oplotenú ohraničenú nehnuteľnosť vrátane spornej parcely, v tomto domnení aj konali a po uzavretí kúpnej zmluvy (zmluvy o prevode vlastníckeho práva) sa už naďalej nepovažovali ani nesprávali ako vlastníci spornej parcely, pretože mali za to, že na základe tejto zmluvy sa účinne previedlo vlastnícke právo aj k spornej parcele, hoci formálne sa na uvedenom liste vlastníctva nenachádzala. Od tohto záveru sa bude ďalej odvíjať aj posúdenie dobromyseľnosti nadobudnutia predmetných nehnuteľností žalovanou a bude potrebné sa vysporiadať s tvrdeniami a dôkazmi, ktoré vypovedajú o tom, že žalovaná konala v domnení, že kupuje celú nehnuteľnosť vo výmere, ako bola v prírode oplotená, tak, ako jej bola počas obhliadok odprezentovaná (o čom svedčí tiež skutočnosť, že zmluvné strany nemali pochybnosť, akú nehnuteľnosť predávajú a kupujú a že kúpnu cenu, ktorú žalovaná zaplatila, považovali za dojednanú pre všetky nehnuteľnosti súhrnne, vrátane spornej parcely), a zhodnotiť, či za takýchto okolností sa ujala držby v dobrej viere, či tak konala poctivo a bola oprávnené presvedčená, že nekoná bezprávne.

13. V danom prípade sa bude treba vysporiadať s kolíziou formálneho poňatia veci prezentovaného žalobcom (a ktoré si osvojil aj odvolací súd), podľa ktorého - ak z akéhokoľvek dôvodu nebola uvedená sporná parcela v kúpnej zmluve, nemohla k nej žalovaná nadobudnúť vlastnícke právo a ak by aj jej držba bola dobromyseľná, vydržacia doba jej začína plynúť až od uzavretia kúpnej zmluvy a nemožno do

nej započítať dobu, po ktorú mal vec v oprávnenej držbe jej právny predchodca - a materiálneho poňatia veci prezentovaným aj okresným súdom a žalovanou, podľa ktorého nehnuteľnosti jej boli predané ako celok tak, ako boli oplotené, a preto nadobudla vlastnícke právo k nim ako k celku, pričom za daných (výnimočných) okolností skutočnosť, že konkrétna sporná parcela v kúpnej zmluve nebola uvedená (hoci už mohla byť vo vlastníctve jej právnych predchodcov), nemôže mať za následok, že k nej nenadobudla vlastnícke právo. Pokiaľ odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil aj tieto žalovanou namietané skutočnosti, resp. dostatočným spôsobom odôvodnil ich bezvýznamnosť či irelevantnosť, odôvodnenie jeho rozhodnutia treba považovať za nedostatočne odôvodnené, čím porušil právo žalovanej na spravodlivý proces a konanie zaťažil vadou v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p.

14. Na základe uvedených skutočností dovolací súd dovolaniu žalovanej vyhovel, rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 449 ods. 1 a § 450 C.s.p.) s tým, že právny názor vyslovený v tomto rozhodnutí je preň záväzný (§455 C.s.p.).

15. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

16. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.